

DETERMINATIETABEL DER NEDERLANDSCHE LEVERMOSSEN. 347

84. Olielichamen groot, geheel helder *Alicularia scalaris*.
Olielichamen bestaan uit vele kleine druppeltjes en zien er daardoor als dicht bewratte lichaampjes uit *Alicularia geoscyphus*. 86
85. Bladeren met in de hoeken zeer sterk verdikte cellen *Chiloscyphus polyanthus*¹⁾.
Bladcellen met geen sterke verdikkingen 87
86. Bladeren gezoomd door een buitenste rij van grootere sterk verdikte cellen. Niet alleen de hoeken der celwanden, maar ook de celwanden zelf zijn verdikt. Het cellumen is daardoor meer of minder cirkelvormig *Odontoschisma Sphagni*.
Bladcellen in de hoeken opvallend sterk verdikt, geen zoom 87
87. Bladcellen tot 70 μ lang. Cuticula glad *Leptoscyphus anomalus*.
Bladcellen tot 30 μ lang. Cuticula papilleus *Odontoschisma denudatum*. 89
88. Amphigastriën weinig of niet ingesneden, cirkelrond of langer dan breed 89
Amphigastriën langer dan breed tot breder dan lang, maar tot $\frac{1}{3}$ ingesneden. Men beschouwe niet de amphigastriën, die boven aan de stengel staan 90
89. Bladvorm langwerpige eivormig *Calypogeia Neesiana*.
Bladvorm driehoekig tot eivormig *Calypogeia Trichomanis*³⁾. 91
90. Amphigastriën vertoonen doorgaans één insnijding 91
Amphigastriën hebben lobben met een stompe insnijding aan hun buitenkant
*Calypogeia fissa*²⁾.
91. Planten in goed ontwikkelde staat niet breder dan 2 mm. Amphigastriën tot over de helft ingesneden. Cellen van de buitenste cellaag van de kapselwand vertoonen zeer talrijke dwarsbalkjes, die $\frac{1}{3}$ tot $\frac{1}{6}$ cellumen lang zijn . *Calypogeia sphagnicola*.
Planten als regel breder, buitenste cellaag van de kapselwand zonder zulke uitwassen *Calypogeia Trichomanis*³⁾.
92. Planten tot meerdere mm breed. Bladeren dikwijls langs de heele rand getand, loopen langs de stambovenzijde ver af *Plagiochila asplenioides*.
Planten smaller met gave bladranden. Ook loopen de bladeren niet ver langs de stambovenzijde af 93
93. Bladeren door een rij van grootere cellen gezoomd *Haplozia crenulata*.
Bladeren hebben cellen die van de bladrand naar binnen gaande steeds grooter worden 94
94. Cellen in het bladmidden $\pm 50 \mu$ lang. Olielichamen klein en rond of eivormig
Haplozia caespiticia.
Cellen in het bladmidden tot 35 μ lang. Olielichamen zeer groot en langwerpig
Eucalyx hyalinus.

Utrecht VII. 1928.

FR. VERDOORN.

¹⁾ *Chiloscyphus pallescens* is geen soort.²⁾ Dit is een subspecies van *Calypogeia Trichomanis* en gaat daar dikwijls in over.³⁾ Deze soort heeft een buitengewone vormenrijkdom. Het genus *Calypogeia* in Nederland behandelde ik uitvoerig in Bijdr. tot Nederl. Leverm. Flora l. c. p. 264—278.

UIT DE TIJDSCHRIFTEN.

De Tropische Natuur, Jg. XVIII, Afl. 11, November 1929.

Eekhoorns en Tupaia's. Eekhoorns zijn in Indië zeer talrijk vertegenwoordigd, op Java zijn er 10 soorten van, op Sumatra minstens 20 soorten. De zooveel op eekhoorns gelijkende insecteneters van het geslacht Tupaia zijn veel minder talrijk, ook in aantal soorten. Het is opvallend, dat in verschillende streken de Tupaia's groote overeenkomst vertoonen telkens met de daar inheemsche eekhoornsoort: in grootte, in kleur-teekening en leefwijze, zoozeer, dat de gedachte wel eens is opgekomen, dat hier van een nabootsing zou sprake kunnen zijn. De schr. verdedigt hier de stelling, dat men dit in omgekeerde zin zou moeten opvatten n.l. de eekhoorns zouden de Tupaia's nabootsen, welke insecteneters evenals de spitsmuizen oneetbaar zijn. Voor de menschelijke smaak is die oneetbaarheid in tegenstelling met de smakelijkheid van het eekhoornvleesch proefondervindelijk

bewezen. Een tweede argument heeft de schr. gevonden in de schedelvorm bij een van die eekhoornsoorten, welke een merkwaardig toegespitste kop vertoont precies van de gedaante van een Tupaia.

Dr. A. Rant beschrijft het overbrengen van de mierenboom van Ambon (*Endospermum moluccanum*) met de daarin in 't merg van de stam huizende mieren van de groeiplaatsen op Ambon naar 's Lands Plantentuin in Buitenzorg.

Over giftigheid van eenige slangen schrijft F. J. Mainggolan, die als arts in verschillende plaatsen van Sumatra en Java eenige gevallen van slangenbeet heeft meegemaakt. Die van de Oelar tanah (*Ancystrodon rhodostoma*) zijn het minst gevaarlijk, veroorzaken slechts een kortstondige, wel pijnlijke zwelling. De beide boomadders *Lachesis Wagleri* en *L. gramineus* zijn reeds minder onschuldig, vooral de laatste. De zwelling is sterker en langduriger ook pijnlijk, koorts en benauwdheden traden niet op bij *L. Wagleri* en ook nog slechts in geringe mate bij de groene *L. gramineus*.

De brilslang van Sumatra is zeer veel gevaarlijker. Het zeer ernstige verloop van een geval door een jong exemplaar veroorzaakt, doet aannemen, dat de verhalen, volgens welke zelfs karbouwen gedood worden door de beet van een volwassen Sumatra-brilslang, waar kunnen zijn.

Onder de Mededeelingen is vooral interessant het relaas van een driedaagsche excursie van de Afdeling Palembang naar het hooggebergte (Goenoeng Dempo).

Natuurhistorisch Maandblad, Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. 18e Jg., No. 12, 31 December 1929.

Verslag van de Maand. vergadering. De heeren Beckers, Schmitz en Waage bediscusseeren de proeven van Kammerer en anderen over erfelijke veranderingen bij voedmeesterpad veroorzaakt door uitwendige omstandigheden (hooge temperatuur). P. Schmitz haalt een typisch voorbeeld aan voor de wet van Dollo (verloren gegane organen kunnen niet op dezelfde wijze weer optreden) bij Amerikaansche vliegen, die een paar groote kaken hebben, waarmee ze muggen, vliegen, wormpjes eten. Bij de dipteren zijn de bijtende bovenkaken verloren gegaan. De „kaken” van deze vliegen ontstaan nu uit de onderlip.

Een Waschbeer, die bij Heerlen geschoten is, kan uit een kweekerij in den Eifel afkomstig zijn.

Wat ik zag en hoorde vertelt J. L. Wielders van wandelingen in de vorstmaand Februari 1929 in de wijdere omstreken van Venlo, waar een enorm aantal vogels van allerhande soort den dood vonden door koude en honger: goudhaantjes, meezen, reigers, roerdampen, waterhoentjes, meerkoeten, boschuilen, enz. Een gevecht van buizerd met bunzing wordt waargenomen, waarin de buizerd het aflegt.

G. H. Waage begint een vervolgartikel over de invloed van het milieu op planten, dieren en menschen.

Vakblad voor Biologen, Elfde Jaargang, No. 5, Januari 1930.

Panta rhei door Dr. Schuurmans Stekhoven is een uitvoerige recensie van het nieuwe Nederlandsche Leerboek der Algemeene Dierkunde.

Onze Biologen in Indië door Dr. Jan Verwey is een reactie op pessimistische opvattingen over de kansen voor afgestudeerde biologen. In Indië zijn in den laatsten tijd veel betrekkingen van verschillenden aard voor biologen geschapen.

Bij de Verslagen e. d. is een bericht over de 10e jaarlijksche bijeenkomst van de Vereniging van Proefstation-personeel in Ned. Indië.

Derde Jaarverslag van de Algemeene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage en omstreken 1928/1929.

Zeer royaal uitgevoerd, 16 blz. groot en met prachtige vogelfoto's en teekeningen vooral van N. & L. Tinbergen is het jaarverslag van deze algemeene vereniging, een federatie van heel verschillende vereenigingen (maar ook met eigen, algemeene leden), welke de bescherming van natuurterreinen om Den Haag behartigt en die blijkbaar zeer actief is.

Natura, Orgaan der Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging No. 12, 15 Dec. 1929.

De Vierde Natuurhistorische Tentoonstelling zal plaats hebben op 23—26 of 28 Mei 1931 in Arnhem. De Algem. Secr. plaatst reeds nu een oproeping aan alle afdelingen om inzendingen in elkaar te zetten.

Met de Kijker door J. P. Strijbos geeft de maandelijksche aanwijzingen voor vogelliefhebbers, ditmaal vooral voor het voederen van de wintergasten bij huis en hof.

Dr. Zubli op Goedereede vond op een grinthoop een stuk van een Mammoetskies als rolkei.

H. Thiellier brengt in herinnering, dat *Limia rubrofasciata* als levendbarend warmwater-aquariumvischje meer aandacht van de liefhebbers verdient.

L. B. Bos (Bergumerheide) vertelt van zeldzame zwerfsteenen in de Noordelijke provincies: laurvikiet en rhombenporfier, die niet uit de Oostzeestreken, maar uit Noorwegen (Christiania-gebied) afkomstig zijn, Vermoedelijk zijn deze gesteenten niet rechtstreeks uit Noorwegen naar hier gebracht maar door onze Baltische (Oostzee)-gletschers in Nd. Duitschland opgenomen.

Een verkleuringsproef met *Anemonia sulcata* werd door F. Groeneveld genomen door de dieren langen tijd in duister te houden; ze namen een fraaie bleeke tint aan.

Amoeba, Orgaan van den Nederl. Jeugdbond voor Natuurstudie, 9e Jg., No. 4, December 1929.

M. J. Adriani vervolgt zijn uitvoerig Botanisch Verslag van het N. J. N.-kamp te Denekamp en behandelt thans het Dinkelgebied in engeren zin, het Lutterzand en de Brongebieden (in de buurt van Ootmarsum).

Het ornithologisch verslag: De vogels bij Denekamp door N. Tinbergen is beknopter.

Kees Andriess schrijft over Giftige Paddestoelen en L. Tinbergen over De Veldkenmerken van de Algemeene Eenden met een aardige teekening, die helaas wat klein is uitgevallen, van bergeend, wilde eend, de talingen, pijlstaart, smient en slobbeend.

J. HEIMANS.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Kleine Alk in 't binnenland. — Op 31 December l.l. vond een arbeider op de Golf links der Utrechtsche Golfclub in het natuurpark „De Pan” onder Bilthoven een Kleine Alk. (Alle alle. L.). De vogel had een gaaf vederkleed en hoewel hij niet goed kon vliegen, zag hij er nog monter uit, toen hij mij op 1 Januari getoond werd. Toen we hem op 3 Januari wilden fotografeeren op de plaats, waar hij gevonden werd, ver van eenig water, was hij echter reeds dood en is nu in handen van den preparateur.

Driebergen.

A. A. TJITTES.

Verschillende waarnemingen. — 1. Het aantal vruchtboomen, dat in dezen zomer in deze streek sterft, is groot. Het merkwaardige is, dat ze in het voorjaar *gebloeid* hebben en nu, terwijl de vrucht zich vormt, afsterven. Onwillekeurig zoekt men de oorzaak in den strengen winter, die achter ons ligt; maar hoe dan dit bloeien te verklaren? Een tuinman alhier meende, dat de wildstam in dezen winter was dood gegaan en de geënte vorm gebloeid had van het reservevoedsel, daarin opgehoopt; nu dit verbruikt was en geen nieuw voedsel uit den bodem werd toegevoerd, moest natuurlijk de gekweekte vorm sterven. Kan deze verklaring als juist worden aanvaard? Zoo ja, hoe is dan het benodigde water voor den bloei toegevoerd?

2. Bij een kennis van mij, in het bezit van een grooten tuin met flinken vijver, waarin tal van kikkers, kwam ik tot de ontdekking, dat deze diertjes afkomen op een *rood* klaverbloempje, dat men in het water werpt, *niet* op een *wit*. Ik herinner hierbij aan de